

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Sociální integrace Kubánců v České republice

Bc. Hana Vamberská

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Diplomová práce

Sociální integrace Kubánců v České republice

Bc. Hana Vamberská

Vedoucí práce:

Mgr. Klára Vanková, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	MIGRACE	2
2.1	MIGRACE DO ČESKOSLOVENSKA PŘED ROKEM 1989	3
2.2	MIGRACE DO ČESKOSLOVENSKA / ČESKÉ REPUBLIKY PO ROCE 1989 ..	5
3	INTEGRACE	6
3.1	SOCIÁLNÍ INTEGRACE	8
3.2	ZNAKY ÚSPĚŠNÉ INTEGRACE	13
3.3	ZNAKY ÚSPĚŠNÉ SOCIÁLNÍ INTEGRACE	14
3.3.1	Kulturní dimenze.....	14
3.3.2	Strukturální dimenze.....	15
3.3.3	Interaktivní dimenze.....	16
3.3.4	Identifikační dimenze	16
4	KUBÁNCI V ČR	17
5	KUBA	19
5.1	EKONOMIKA	19
5.2	ČESKO-KUBÁNSKÉ VZTAHY	20
5.3	OBYVATELÉ	20
6	HISTORICKÝ KONTEXT	22
7	DOČASNÉ (VÝMĚNNÉ) PRACOVNÍ POBYTY	23
8	METODOLOGIE	25
8.1	CÍL VÝZKUMU	25
9	ČLOVĚK V TÍSNI	28
10	ŽIVOTNÍ PŘÍBĚHY ORLANDA, ANGELA, PABLA A PEDRA	34
10.1	ORLANDO (62 LET)	35
10.2	ANGELO (48 LET)	38
10.3	PABLO (51LET).....	41
10.4	PEDRO (47 LET)	42

11	LITERATURA.....	44

1 Úvod

Téma migrace by se dalo považovat za jeden z fenoménů dnešní doby. Počet cizinců na území České republiky neustále roste, proto je dobré se tímto tématem zabývat. Cizinec si do nové země kromě materiálních věcí přináší i svou kulturu a záleží jen na toleranci obou skupin, jak spolu budou vycházet. Imigranti musí nutně dodržovat České zákony. Na oplátku by měl Český stát vytvořit takovou integrační a migrační politiku, která cizinci pomůže začlenit se do nové společnosti.

Migrace je jedním z typických rysů moderní společnosti a přestěhování celé rodiny do jiného státu za lepší ekonomickou situací nebo za klidnějším spánkem, patří mezi běžné způsoby života. V současném globalizovaném světě se migrace stala naprostou samozřejmostí, i přesto patří Česká republika k zemím, které mají relativně nízký počet cizinců. Počátkem 21. století bylo podle odhadů OSN v pohybu více než 190 milionů lidí, tedy přibližně 3 % populace (Dluhošová 2008: 75).

S migrací se nutně pojí integrace imigrantů. Pro přistěhovalce může být proces začleňování se do společnosti velmi přínosný, někdy až nezbytný. Na druhou stranu bývá pro někoho tento proces velmi složitý a krkolomný, zejména necítí-li přistěhovalec žádnou podporu, ať už státní či od nějaké organizace. Proto je důležité pokusit se přistěhovalce zapojit do běžného života lidí tak, jako by ani imigranti nebyli. Příčiny a důsledky migračních pohybů vyvolávají diskuze skoro ve všech vědních sférách.

Přistěhování se do nové země, může být pro jednotlivé osoby či celé rodiny velmi náročným, někdy až stresujícím životním rozhodnutím. Každý imigrant se musí přizpůsobit novým životním podmínkám, což je ovlivněno osobními předpoklady i dalšími okolnostmi migrace.

Novéprostředí, jiný způsob života, odlišné podnebí, kultura i jazyk, s tím vším se musí cizinec vyrovnat, pokud se rozhodne dlouhodobě usadit v nové přijímací zemi.

Tato diplomová práce se zabývá integrací Kubánců do české společnosti a kombinuje teoretické a praktické výzkumné aspekty. Práce je však prozatím nedokončená a aktuálně se nachází ve stádiu rozpracování. Důvodem je především pokračující terénní výzkum, který kvůli logistickým a výzkumným obtížím trvá výrazně déle, než jsem na počátku psaní a plánování výzkumné etapy očekávala. Lze tedy předpokládat, že tento koncept bude výrazně přepracován, doplněn a prohlouben, a to tak, aby finální verze odevzdaná v dalším termínu plně splnila veškeré nároky kladené na diplomovou práci a přinesla originální poznatky z výzkumu kubánské komunity v ČR.

2 Migrace

Migrace obecně znamená „pohyb lidí z jednoho místa na druhé, tam kde se chtějí usadit“ (KING 2008: 7). Migrace je stará jako lidstvo samo, ale tento jev se stal z důvodu dostupnější osobní dopravy, postupné globalizace či integračních snah národních států v rámci Evropské Unie jedním z typických rysů postmoderní společnosti. Přestěhování celé rodiny do jiného státu za lepší ekonomickou situací nebo za klidnějším spánkem z důvodu bezpečnosti či válečného konfliktu patří v současnosti mezi běžné způsoby řešení nesnadného života, podobně jako tomu bylo v době světových válek nebo v 19. století v Americe. Česká republika však z mnoha různých důvodů patří k zemím, které mají relativně nízký počet cizinců vůči počtu obyvatel a naopak se

v minulosti potýkala s emigračními vlnami, kdy řada elit odešla do zahraničí a již se nevrátila.

Migrace má dvě stránky, emigraci (odchozí migrace ze státu) a imigraci (přistěhovalectví do státu)¹. Lidé migrují z různých důvodů. Hlavní hnací silou migrantů jsou ekonomické důvody, snaha najít si lepší práci a zajistit lepší budoucnost pro své potomky. Hovoří o tom ve své studii² také Vavrejšnová, kdy uvádí, že 75% z celkového počtu migrantů, emigruje za prací (Vavrejšnová 2011: 8-10). Taťána Šišková migraci zjednodušeně vysvětluje jako přesouvání se z chudého Jihu, na bohatý Sever (Šišková 2001: 18). To však neznamena, že neexistují migrační vlny opačným směrem, tzv. reverzní vlny, v poslední době např. z ekonomicky oslabeného Španělska do bývalých kolonií v Jižní Americe.³ Dalšími důvody migrace jsou pak následky ekologických katastrof, války nebo lidé migrují jen v touze po poznání nepoznaného.

2.1 Migrace do Československa před rokem 1989

Do 19. století byly emigrační vlny z českých zemí vesměs pouze náboženského, politického či ekonomického (zejm. právě na přelomu 19. století) charakteru. Za hranice monarchie odcházeli za svým živobytím umělci, řemeslníci či obchodníci. Do 1. světové války se z českých zemí vystěhovalo asi jeden milion Čechů. Zamořská emigrace se rozvířila také v letech 1900-1910, kdy se zrychlila zaoceánská doprava a byla dostavěna hlavní železniční trať v Evropě. Zpět se lidé vraceli asi ze 30% (Vaculík 2002: 6-10). V druhé polovině 19. století přestala být migrace

¹ Pokud musím citovat Vavrejšnová 2011: 5

² Vavrejšnová. 2011. Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje. 2011

³ <http://www.americasquarterly.org/content/migration-spains-reverse-flows>

zcela vítána. Odchod lidí ze země značil špatný hospodářský nebo politický stav monarchie. Přistěhovalci navíc představovali protistátní hrozbu. Proto se úřady snažily dostat co nejvíce vystěhovalců i přistěhovalců pod kontrolu. Za 2. světové války byl centrálním plánováním podporován hlavně rozvoj těžkého průmyslu. Nezaměstnanost prakticky neexistovala a ekonomika se slibně rozvíjela, pracovníci spíše chyběli, na což reagovala i migrační politika státu (Barša; Baršová 2005: 206-218).

Mezi léty 1948 až 1989, v době komunistického režimu, bylo tehdejší Československo uzavřeno železnou oponou, a to jak fyzicky, tak z hlediska příchozí populace. Volný pohyb osob byl zakázán pod pohrůžkou odsouzení k několikaletému trestu, případně úplné ztrátě československého občanství. Do státu mohli přicházet pouze lidé z východního bloku, a to jak z Evropy, tak po komunistické castrovské revoluci v šedesátých letech, např. z Kuby (Drbohlav 2010: 24-26). Tématy jako je multikulturalismus nebo etnické soužití se během komunistické éry nikdo nezabýval⁴. Jen málokdo měl osobní zkušenost s jinou kulturou. Lidé nebyli obeznámeni s tím, že každá etnická skupina má vlastní historii, vlastní hodnoty a jiné vzorce chování, které jsou od těch našich velmi odlišné, a tak často docházelo ke konfliktu či nedorozumění (Šišková 2001: 53).

Dušan Drbohlav rozlišuje v období před rokem 1989 několik typů emigrace. Největší byla z. „metropolitní“ migrace, směřující do Vídně⁵. Jednalo se o drobné řemeslníky, služebnictvo a nižší úředníky, a to zejména v době habsburské monarchie. Druhým typem byla „průmyslová“ emigrace směřující do západní Evropy. Spadá do období na přelomu 19.

⁴Výjimku tvořilo téma integrace romské menšiny

⁵ Tehdy hlavní město monarchie.

a 20. století a jedná se hlavně o regiony zaměřené na těžbu nerostných surovin a rozvoj těžkého průmyslu. Třetím typem emigrace byla „kolonizační“ vlna, směřující primárně do USA nebo do Kanady (Drbohlav 2010: 18-19).

2.2 Migrace do Československa / České republiky po roce 1989

Po roce 1989 se stal příchod cizinců do Česka novým fenoménem. Po roce 1989 přicházeli v prvním desetiletí zejména Američané, a to jak z důvodů investičních, tak kulturních, Praha se tak stala novou Paříží. S ohledem na dobový kontext, kdy Česká republika dlouhodobě směřovala a následně se i začlenila do Evropské unie, se téma migrace stávalo aktuálnější. To, že je Česká republika součástí Evropské unie, rozhodně zvyšuje její přitažlivost, na druhé straně ovšem Unie určuje společný rámec migrační politiky, čímž rozhoduje o klíčových strategiích přistěhovalecké agendy.

Po změně režimu se české země stávají čím dál tím více cílem pracovní migrace i trvalého přistěhovalectví. Paulík a Kučera ve svém rozboru *Populační vývoj České republiky 1990-2002* rozlišují 3 hlavní migrační etapy. První souvisela s politickými změnami roku 1989. Lidé se vraceli ze zahraničního exilu a počet přistěhovalých vzrostl na trojnásobek. Počet vystěhovalých na dvojnásobek předchozího roku. Tato etapa končí 1992 rozdělením Československa. Ve druhé etapě (1993-1997) klesá migrace spojená se Slovenskem, zato posiluje migrace z jiných zemí. V průběhu této etapy se do Česka přistěhovalo téměř 57 000 osob a vystěhovalo necelých 10 000 osob. Ve třetí etapě (1998-2000) se snižuje intenzita zahraničního stěhování. Celkový počet přistěhovalých klesl o 40%. Zpřísnily se imigrační předpisy pro východní Evropu. V tomto období se do Česka přistěhovalo 131 000 a vystěhovalo

necelých 44 tisíc osob (Pavlík – Kučera 2002: 69-71). Tyto informace však plynou z evidence přihlášení k trvalému pobytu. Není zde zachycena skupina migrantů, kteří v ČR pobývají přechodně na základě povolení k dlouhodobému pobytu, není zachycena ani nelegální imigrace např. ze zemí jako je Vietnam nebo Ukrajina.

Jedním z prvních a velmi zásadních kroků v problematice imigrace bylo otevření hranic v roce 1990 a následné podepsání Ženevské konvence OSN o právech uprchlíků. V 90. letech zastávala Česká republika poměrně liberální přístup pro vstup cizinců na naše území, ovšem na konci 90. let se situace mění, od liberálního přístupu se začíná ustupovat z důvodu vyššího počtu žadatelů o azyl a velmi náročné administrativě kolem řízení o udělování azylu. Objevují se i případy zneužívání systému, proto v roce 2001 dochází ke zpřísnění zákona. V roce 2004 ČR vstoupila do Evropské Unie a v roce 2007 se stala součástí schengenského prostoru. V současnosti jako jedna z mála zemí nemá žádné vnější schengenské hranice. Vzhledem k těmto skutečnostem je třeba poznamenat, že ČR nemůže samostatně podle svých potřeb upravovat své politiky, ale vždy se musí poradit a konzultovat s okolními zeměmi Evropské Unie. (Günter 2007).

3 Integrace

„Integrace je proces včlenění do již existujícího společenského celku, který má vytvořenou strukturu, vykazuje určitou míru koherence a chování jeho členů se řídí stanovenými pravidly“ (Uherek 2003). S neustávajícím přívalem nových imigrantů, nezačleněných přistěhovalců

se zvyšuje potřeba integrace. Při úspěšné integraci se totiž riziko vzniku etnických či kulturních konfliktů snižuje na minimum.

Integrace je proces dlouhodobý, komplikovaný a oboustranný. Probíhá na straně přistěhovalců i hostitelské společnosti. Na jedné straně by měl stát vytvořit podmínky pro rovnoprávné postavení přistěhovaleckých menšin, zajistit jim stejná práva jako českým občanům. Na druhé straně musí určitou ochotu začlenit se do společnosti projevit samy cizinci. Záleží na migračních a integračních strategiích země, obecně však cizinci musí dodržovat zákony a předpisy země, do které se přistěhují a měli by se také pokusit zvládnout místní jazyk.

Podle Bauböcka je pojem integrace velmi těžko uchopitelný a víceznačný. V jeho očích existují dvě základní pojetí integrace. První se vztahuje k vnitřní soudržnosti celku složeného z množství individuálních jednotek nebo prvků. Tím celkem je myšlena společnost, která se skládá z velkého množství prvků. Druhé pojetí integrace určuje vstup prvků do celku. Jde o změnu stavu, začlenění nových externích jednotek, které se stanou součástí rozšířeného celku (Bauböck 1994: 9).

Oproti složité a krkolomné definici Bauböcka je verze Taťány Šiškové vcelku srozumitelná. *„Integrace je v širokém smyslu navazování kontaktů minority s majoritou a přirozeně se dotýká otázek biologických, psychologických, morálních, politických, právních, ekonomických, sociálních, kulturních i geografických.“* (Šišková 2001: 24)

Na integraci lze pohlížet také z dynamické perspektivy jako na proces posilování vztahů v rámci sociálního systému. Integrace jako koncept může být definována jako stabilita vztahů v rámci systému jako celku a s jasnými hranicemi. Integrace má několik významů (Bosswick; Heckmann 2006: 2).

- proces spojování jednotlivých elementů jeden do druhého, a mimo ně vytváření nových struktur,
- přidávání jednotlivých elementů do existující struktury k vytvoření provázaného celku,
- udržování nebo zlepšování vztahů v rámci systému nebo struktury.

Teorií a definic pojmu integrace cizinců existuje celá řada. Většinou je vysvětlována prostřednictvím oblasti, které se dotýká, například trhu práce, vzdělání, zdravotnictví či bydlení. Přesto lze konstatovat, že neexistuje jedna vyčerpávající definice. I Česká republika definuje integraci jako „*proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty*“⁶ Za klíčové předpoklady úspěšné integrace cizinců je dlouhodobě považovaná znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace ve společnosti a vzájemné vztahy s majoritní společností.

3.1 Sociální integrace

Rok od roku, a to nejen u nás, ale i v celé Evropě přistěhovalců přibývá a s tím souvisí i potřeba zahraniční pracovní síly, tedy migrace a následně i integrace. Je velmi pravděpodobné, že se počty cizinců budou ještě zvyšovat, proto je zcela nezbytná snaha o úspěšnou sociální integraci cizinců do majoritní společnosti. Nejenže se zvýší kvalita života přistěhovalců, ale také lze při úspěšné integraci předcházet vzniku sociálního vyloučení či sociálních konfliktů.

⁶<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

Sociální integrace tedy pozitivně působí na kvalitu života přistěhovalců i příslušníků majority a přispívá k udržení pospolitosti ve společnosti. V České republice je sociální integrace realizována různými aktéry - například obecními a městskými úřady, magistráty, krajskými úřady, neziskovými či nestátními organizacemi, sociálními podniky, zaměstnavateli, úřady práce, školami, různými spolky přistěhovalců, sportovními kluby nebo náboženskými organizacemi.

Rákoczyová se v knize *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*, zmiňuje⁷, že integrace probíhá ve třech úrovních. V mikro-, mezo- a makrosociální úrovni. Integrace na mikroúrovni probíhá hlavně mezi jednotlivci. Zásadní jsou zde vztahy mezi sebou a postoje, které zastávají k institucím uvnitř skupin. Na mezoúrovni vzniká vzájemná závislost mezi přistěhovalci a domácími obyvateli. Prohlubují se vztahy mezi skupinami a institucemi. Makroúroveň se netýká žádných akcí jednotlivců v lokalitě. Jedná se spíše o neosobní mechanismy (Rákoczyová; Trbola 2009: 25).

Sociální integrace může být definována jako začleňování či socializace imigrantů do hlavních orgánů, vztahů a pozic hostitelské společnosti. Je to nesnadný interaktivní proces mezi přistěhovalci a hostitelskou společností. Ne vždy jsou přistěhovalci přijímáni s otevřenou náručí. Setkávají se s překážkami, předsudky i diskriminací. Aby byly tyto překážky překonány, hostitelská společnost se musí zapojit do vzájemného procesu integrace. Přistěhovalci se učí nové kultuře, získávají práva a povinnosti nové země, budují si osobní vztahy s ostatními příslušníky hostitelské společnosti a vytváří si pocit sounáležitosti a identifikace se společností. Pro hostitelskou společnost

⁷ Tuto myšlenku přebírá z Asselin et al. 2006.

integrace znamená otevírání institucí a zajištění rovných příležitostí pro přistěhovalce (Bosswick; Heckmann 2006: 11).

Pavel Barša **rozlišuje tři roviny sociální integrace** (Barša 1999: 231-240)

- 1) **Kulturní integrace**, kterou dále rozlišuje na *asimilaci* – ztratí-li menšina všechny kulturní hodnoty, které je předtím odlišovali od většinové společnosti. *Tavící tyglík* – rozpustí-li se menšina mezi většinovou společností, aniž by přitom ztratila své kulturní prvky. *Kulturní pluralismus* – menšina je ekonomicky a politicky včleněna do většinové společnosti, aniž by se vzdala své kulturní odlišnosti.⁸

- 2) **Sociálně-ekonomická integrace**, která zahrnuje *úplnou* nebo *částečnou ekonomickou asimilaci*. Jedná se o situaci, kdy členové menšinových skupin mají významně horší šance hospodářského úspěchu než příslušníci většinové skupiny. Cílem je zabránit diskriminaci v zaměstnání, bydlení, vzdělání nebo vstupu do veřejných zařízení.

- 3) **Občansko-politická integrace** má dvě formy. První je *politická asimilace*, což znamená, že na pozice ve státní správě či na politické posty mohou usedat všichni nezávisle na svém původu. Druhou formou je *akomodace*. Opatření, které chrání příslušníky menšin před nebezpečím jejich občansko-politické segregace.

⁸ Barša zde uvádí také multikulturalismus či kulturní segregaci, ovšem pro účely této práce není potřeba definovat další termíny.

Takovými opatřeními disponují většinou nevládní organizace, politické strany nebo sociální hnutí.⁹

Podobně jako Barša rozlišuje i Heckmann¹⁰ několik dimenzí sociální integrace: kulturní, strukturální, interaktivní a identifikační (Bosswick; Heckmann 2006: 9-11).

Kulturní integrace (dimenze) je proces, kterým jednatel získává znalosti, kulturní standardy a schopnosti potřebné k úspěšné interakci ve společnosti. Neznamena to však, že se skupiny přistěhovalců musí vzdát své vlastní kultury. Naopak bi-kulturní schopnosti a osobnosti jsou velký přínosem jak pro samotné jednotlivce, tak pro hostitelskou společnost. Příchodem imigrantů, jejich dětí i vnoučat vzniká vzájemný proces obohacování. Měnit by se měli obě skupiny, imigranti by se měli naučit místní jazyk a hostitelská společnost by se měla učit novým způsobům a potřebám přistěhovalců.

Strukturální integrace (dimenze) znamená individuální získávání práv a pozice ve společnosti v klíčových institucích – ekonomika, trh práce, vzdělávání, bydlení, sociální a zdravotní zabezpečení nebo občanství, bez kterého se například nemohou stát voliči a podílet se tak na politickém dění. Účast v těchto institucích znamená příležitost zlepšit své sociální postavení i životní šance. Strukturální integrace probíhá do značné míry na městské úrovni a souvisí také s navazováním

⁹ Barša obohacuje výklad o termínu Birche – politická kontrola menšiny většinou a politická segregace menšiny

¹⁰ Bosswick; Heckmann. 2006. Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities.

společenských kontaktů a dosažení kulturního, společenského nebo ekonomického kapitálu.

Interaktivní integrace (dimenze) je začleňování přistěhovalců do sociálních sítí a formování vztahů. Zahrnuje přátelství, romantické vztahy, manželství nebo všeobecnější členství ve společenských skupinách. Jedná se o proces přijetí přistěhovalců do primárních vztahů a sociálních sítí hostitelské společnosti. V první fázi integračního procesu je interaktivní integrace do sociálních systémů etnické kolonie pro imigranty přínosem. Především podpory a solidarita příslušníků příbuzných či stejných etnik. Sdílí s nimi informace a zkušenosti. Postupem času však taková integrace může bránit imigrantovi ve vytváření vazeb s hostitelskou společností a při získávání kulturního a sociálního kapitálu potřebného pro konkurenceschopnost v klíčových institucích hostitelské země.

Identifikační integrace (dimenze) odkazuje na ztotožnění jednotlivce se systémem. Po získání potřebných kulturních schopností se mohou imigranti stát součástí klíčových institucí. Ze začátku možná bez pocitu sounáležitosti s hostitelskou společností, ale tento pocit se může vyvinout později právě v integračním procesu. Člověk se začne vnímat jako součást kolektivu. Identifikuje se se sociálními skupinami (Bosswick; Heckmann 2006: 9-11).

3.2 Znaky úspěšné integrace

Cizince při příchodu do nové země čeká složitý proces integrace, adaptace na nové podmínky v majoritní společnosti. Záleží samozřejmě, jak moc se migrant chce integrovat, také na imigrační politice, a přístupu majoritní společnosti, taky na kulturní blízkosti minoritní populace s majoritní nebo na vzdálenosti jeho rodné země (Šišková 2001:13).

V roce 1999 byly vytvořeny „Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR“ na základě těchto zásad byla v roce 2000 přijata „koncepce integrace cizinců“. Integrace v něm znamená „proces, v jehož průběhu dochází k sjednocování domácího obyvatelstva a přistěhovalců v jednu společnost. Proces dvoustranný, který vyžaduje přizpůsobování ze strany, cizinců na straně jedné a vytvoření podmínek pro integraci cizinců na straně druhé“¹¹Podle ní jsou základními předpoklady¹² úspěšné integrace cizinců v České republice:

- Znalost českého jazyka cizinci
- Ekonomická soběstačnost cizinců
- Orientace cizince ve společnosti
- Vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti

¹¹ www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/

¹²<http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>.

3.3 Znaky úspěšné sociální integrace

Úspěšnost sociální integrace závisí na mnoha faktorech. Například na tom, jak se široká veřejnost staví vůči etnickým nebo kulturním odlišnostem, na integračních politikách dané země, na ekonomické situaci nebo na otevřenosti vzdělávacího aparátu (Rákoczyová; Trbola 2009: 15).

3.3.1 Kulturní dimenze

Pro úspěšnou integraci je bezesporu nezbytné ovládat úřední jazyk dané společnosti. Cizinci většinou češtinu označují za velmi náročný jazyk. A není se čemu divit, vyznačuje se komplikovaným systémem skloňování a časování. V písemném projevu používá latinku, obohacenou o diakritiku. Pokud cizinec český jazyk ovládá, prospívá to nejen samotné menšině, ale také to velmi usnadňuje život většinové populaci. Nejvíce totiž rozdíly mezi většinou a menšinovou společností začínají lidé vnímat, až když dojde na slova. Pokud se někdo špatně vyjádří, nevysvětlí, co má na mysli nebo použije nevhodná slova, nemusí ho dotyčný pochopit a může dojít ke konfliktu, což narušuje jejich soužití.

Odlišná kultura, odlišné představy, přání, očekávání, zkušenosti či hodnoty, to všechno jsou důvody nepochopení. Hodnoty, které nám předávají rodiče nebo společnost v průběhu našeho socializačního procesu. Jsou to naše názory a názory našich předků, které považujeme za správné. Pokud jednáme s někým, kdo má naprosto rozdílné hodnoty od těch našich, komunikace se stává obtížnou. V našem komunikačním stylu je důležitá jak verbální tak neverbální stránka, odráží se v něm kulturní zvyklosti a tradice každé skupiny, jiné pozdravy, jiné přivítání, jiná

otevřenost a striktní pravidla při komunikaci. To vše je dobré si uvědomit při komunikaci s člověkem jiné národnosti (Šišková 2001:14-16).

Pochopení historie a přijetí kultury hostitelské společnosti jsou dalšími klíčovými znaky úspěšné sociální integrace. Historie dané země může obsahovat odpovědi na spoustu otázek imigrantů. Například odpovědi na otázky typu: *Proč se ke mně lidé chovají tak odtažitě? Proč se mě bojí?* Nahlédnutím do historie dané země, může imigrant najít odpovědi nebomožná i hlavní příčiny různého chování. Čím lépe porozumí cizí kultuře, tím snáze může imigrant identifikovat společné kulturní znaky mezi jeho kulturou a kulturou hostitelské země a tím nalézt určitý způsob, jak získat určitou pozici v dané zemi, tedy, jak přejít do dimenze strukturální dimenze.

3.3.2 Strukturální dimenze

Naučí-li se imigrant alespoň obtojně jazyk, místní kultury a pochopí trochu historických spojitostí, zjistí, jak společnost v dané zemi funguje a měl by se v ní pokusit najít své místo. Důležitým bodem v jeho životě by mělo být nalezení práce. Je o jeden ze způsobů jak si ve společnosti najít své místo. Jakmile člověk získá zaměstnání, stává se právoplatným členem společnosti se svým právoplatným postavením v dané společnosti a může tak společnosti něco nabídnout. V práci je příležitost najít si přátele či známí z místní komunity a ti mu otevírají dveře k dalším společenským pozicím a nebo mu alespoň pomůžou upevňovat již získané pozice. Uplatnění na trhu práce získává cizinec ekonomický kapitál stále více se integruje do společnosti. Získávání různých pozic ve společnosti prohlubuje cizincovu znalost kultury, historie i jazyka. Na druhou stranu ale také cizinec může

obohacovat hostitelskou společnost o své kulturní, historické či jazykové bohatství.

3.3.3 Interaktivní dimenze

V průběhu získávání pozice ve společnosti se imigrant denně stýká s různými lidmi. Vytváří si s nimi různé vztahy. Může se jednat o osobní vztahy (přátelé, rodina, známý) či neosobní vztahy (kolegové, sousedi, spolucestující). Navazování vztahů je pro cizince prospěšné, protože se tím začleňuje do sociálních skupin. Jeho přátelé ho vezmou ven mezi své přátele a takto dále nabaluje další přátele a dostává se do dalších sociálních uskupení, ve kterých může získávat další kulturní poznatky o společnosti v hostitelské zemi. Tyto poznatky jsou pak pro cizince unikátní. Z knížek totiž nikdy nenastudujete kulturu tak dobře jako ze skutečné reality. Nikdy nepochopíte určitou situaci lépe, pokud si o ní pouze předčtete, než když ji prožijete a jste její součástí. Začlenění cizinců do různých sociálních skupin je dle mého názoru jedním z klíčových znaků úspěšné sociální integraci. Odtržení se nebo vyhýbání se společnosti úspěšnou integraci velmi stěžuje, nebojím se říci, zcela znemožňuje.

3.3.4 Identifikační dimenze

Jakmile dojde ke všem předchozím krokům, začne se imigrant sám cítit plnohodnotně, součástí společnosti. Nicméně tento proces může trvat velice dlouho nebo k němu nemusí dojít nikdy. Nejčastěji dochází k identifikační integraci až v následující generaci, která již od útlého věku vyrůstá v hostitelské společnosti a považuje ji za svou vlastní. Poslední krok úspěšné integrace lze urychlit tím, že cizinec zastává velmi silné nebo vysoké postavení ve společnosti a stává se tak vzorem pro ostatní.

Vývojová fáze identifikační dimenze je velmi složitý proces, protože imigrant nikdy nezapomene, že byl nebo stále je součástí i jiné společnosti. Tak trochu jde v této fázi o popření svého vlastního původu. Což je velmi komplikované a většina cizinců tak zůstává součástí obou společností, z nichž jen jedna pro něj bude ta hlavní. Velký vliv na identifikační integraci, ale samozřejmě i na integraci jako celek, mají důvody imigrace - válka, ekonomická situace, pracovní příležitost, manželství, apod.

Klíčem k úspěšné integraci je také dostatečná informovanost veřejnosti o celé problematice a samozřejmě výchova druhou generaci k mezikulturní komunikaci a pochopení odlišných kultur. Je dobré vědět jaké pozitiva či negativa sebou migrace či integrace přináší. Odstranění předsudků, rasistických a xenofobních postojů. Rozvíjet a uchovat svou kulturu je pro cizince stěžejní, a zvyšuje to kvalitu jeho život.

4 Kubánci v ČR

Tab. 1: Celkový počet Kubánců v ČR v posledních pěti letech

Rok	Přechodný pobyt			Trvalý pobyt			celkový součet
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	
2011	78	42	120	162	75	237	357
2012	83	46	129	163	76	239	368
2013	27	37	64	229	99	328	392
2014	92	60	152	177	84	261	413
2015	122	73	195	181	88	269	464

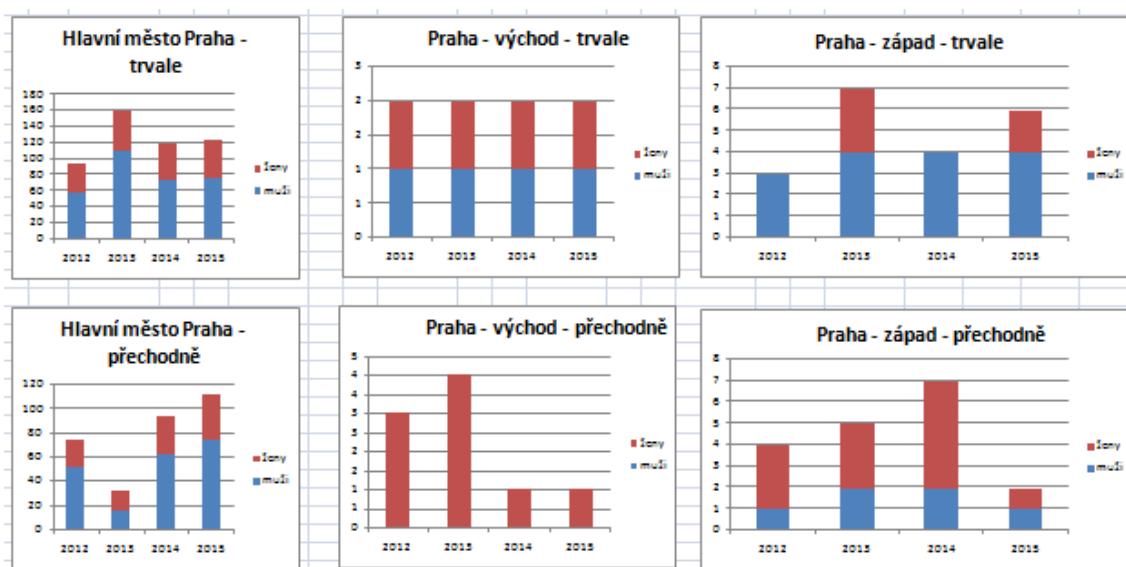
Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky, statistické zprávy o mezinárodní ochraně

Tab. 2: Celkový počet Kubánců v Praze v období 2012-2015

ROK	POBYT	Hlavní město Praha			Praha-východ			Praha-západ		
		muži	ženy	okres celkem	muži	ženy	okres celkem	muži	ženy	okres celkem
2012	TRVALE	59	35	94	1	1	2	3		3
2013	TRVALE	110	50	160	1	1	2	4	3	7
2014	TRVALE	75	44	119	1	1	2	4		4
2015	TRVALE	77	46	123	1	1	2	4	2	6
2012	PŘECHODNĚ	52	22	74		3	3	1	3	4
2013	PŘECHODNĚ	15	17	32		4	4	2	3	5
2014	PŘECHODNĚ	63	31	94		1	1	2	5	7
2015	PŘECHODNĚ	74	38	112		1	1	1	1	2

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

Obr.1: Grafické znázornění poměru žen a mužů v hl. městě Praha

zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky

5 Kuba

Kuba je největší ostrovní stát v Karibiku a také jednou z posledních zemí světa ovládaných totalitním režimem s vládnoucí mocí jediné politické strany. Jedná se o bývalou španělskou kolonii, která v roce 1902 získala nezávislost. Země pak zažila několik nestabilních období a vládních převratů. V roce 1958 došlo k revoluci mezi castristy a vládou F. Batisty. Castristé revoluci vyhráli a Batista opustil zemi. Castrova vláda pak okamžitě začala spolupracovat se Sovětským svazem. Po rozpadu SSSR se ekonomická situace začala prudce zhoršovat. Kvůli nekončící ekonomické krizi byla Kuba nucena zavést úsporná opatření a také se musela země začít více otvírat světu. Bylo povoleno soukromé podnikání v sektoru služeb a země se otevřela i turismu. Po nastoupení presidenta Raúla Castra, bratra Fidela Castra, se komunistický režim více uvolňuje. Nicméně státní zřízení je pořád socialistická republika s vládou jedné strany postavená na idejích komunismu. V současnosti se také normalizovaly vztahy s USA.

5.1 Ekonomika

Z ekonomického hlediska Kuba zaznamenává oproti ostatním zemím slabý ekonomický růst. Pozitivní vliv na růst ekonomiky mají zvyšující se ceny nerostných surovin a hlavně stále se navyšující počet turistů. Likvidují se neefektivní státní podniky, s čímž souvisí také propouštění

státních zaměstnanců, kvůli čemuž také došlo v roce 2012 ke zvýšení nezaměstnanosti.

5.2 Česko-kubánské vztahy

V době vlády prezidenta Václava Havla byly vztahy mezi ČR a Kubou více méně vřelé a to především z důvodu spolupráce v rámci SSSR. Československo mělo v tomto období uzavřeno s Kubánskou republikou více než 50 smluv o spolupráci. Některé smlouvy plátí až do dnes a vedou se jednání o jejich vypovězení. V roce 1960 byla uzavřena například „Smlouva o hospodářské spolupráci mezi ČSR a Kubánskou republikou“. Dále se jednalo o smlouvy ohledně úvěrů, lékařské či telekomunikační spolupráce. V roce 1978 bylo domluveno ujednání o zaměstnání a odborné přípravě kubánských občanů na území ČSSR. Dále se také uzavíraly různé dohody o úlevách pro občany obou zemí, kteří pracují nebo studují na území druhého státu. Další dohody o zaměstnání a odborné přípravě Kubánských občanů na území ČSSR byly v roce 1982 (Opatrný 2002).

5.3 Obyvatelé

Na Kubě žije cca 11 milionů obyvatel. Mají řadu universit, které podporují zahraniční stáže a výměnné pobyty. Kuba je etnicky velmi rozmanitá, obývají ji španělsky mluvící Kubánci, pocházející především z obyvatel historického Španělska a černošské otroky západní Afriky. Zemi rasově tvoří především běloši (64,1 %), mulati/mesticové (26,6 %) a černoši (9,3 %). V zemi žije značná – až 1 % – čínská menšina obývající v Havaně vlastní čínskou čtvrť. Původní indiánské kmeny v průběhu španělské kolonizace vymřely na nemoci zanesené z Evropy a původní

populace již na ostrově neexistují, byť někteří obyvatelé se stále hlásí ke své indiánské krvi.

Kubánci milují velkou rodinu a velmi si zakládají na rodinné soudržnosti a pospolitosti. Není proto nikterak zvláštní, když se kubánská domácnost skládá z různých synovců a neteří z různých pokolení. Pod jednou střechou žije málokdy jen nukleární rodina. Starší generace je navíc velmi charakteristická svou konzervativností (Weaver1994:18). Většina Kubánců se hlásí ke katolicismu. Jiní k protestantismu, judaismu nebo praktikují tradiční afro-kubánský kult zvaný „santería“. Je to jedinečné náboženství, které v překladu znamená „uctívání svatých“¹³.

Avšak ne vždy je to možné a můžeme se setkat s příklady uzavření a separace komunit uvnitř státu. Celkově jsou kubánští emigranti považováni za velmi úspěšnou imigrační skupinu díky tomu, že mnoho jejich příslušníků má vysoké vzdělání, jsou kvalifikovaní pro odbornou práci a často velmi úspěšní podnikatelé, kteří přispívají k rozkvětu americké ekonomiky. Ale i nadále je třeba podporovat jejich začlenění do americké majoritní společnosti, což je hlavním cílem integrační politiky USA. Výjimku ve snadné asimilaci tvoří Kubánci černé pleti, kteří se potýkají s předsudky a diskriminací stejně jako ostatní černošské komunity v USA a proto mají sklon k větší koncentraci právě k těmto skupinám než k bílým Kubáncům (Ministerstvo vnitra České republiky).

¹³Jeho počátky pramení v době španělského kolonialismu na Kubě. Otroci byli nuceni vyznávat křesťanskou víru a uctívat křesťanské bohy, Ve skutečnosti se však svých svatých nevzdali a pod každým křesťanským bohem si představovali jednotlivé „orishas“ vyznávané původním náboženstvím. Santería tedy vznikla spojením jejich tradičního afrického animistického náboženství a křesťanství. V rámci santerijských obřadů se dodnes praktikují obětní rituály.

6 Historický kontext

Počátky česko-kubánských vztahů sahají až do 17. st. V havanském přístavu tehdy zakotvily lodě dopravující do Nového Španělska jezuitské misionáře, kteří pocházeli z českých zemí. Později se český trh o Kubu zajímal zejména kvůli dovozu třtinového cukru a tabáku. V době napoleonských válek se obchod s tropickými plodinami úplně zastavil. Až ve 2. pol. 19. st. se na Kubu dostávají někteří čeští cestovatelé a botanici. V této době se české země staly významným vývozcem řepného cukru, a proto Kubu vnímali spíše jako nebezpečného konkurenta. Po vzniku Československa patřila Kuba k prvním latinskoamerickým státům, které s námi navázaly diplomatické styky. Aby se však zabránilo konkurenčnímu boji mezi oběma zeměmi, účastnili se zástupci kubánského cukrovarnického průmyslu jednání o kvótách na výrobu cukru, konaném v Praze. Za druhé světové války žilo v Havaně několik československých emigrantů a kubánské úřady uznávaly Benešovu exilovou vládu. Přestože se po válce snažili udržovat obchodní styky, došlo k výraznému ochlazení jejich vztahu (Opatrný 2002: 86-88).

Za vlády Fidela Castra odešla do emigrace velká část kubánské inteligence a na některá volná místa byli dosazeni českoslovenští odborníci¹⁴. Naopak řada kubánských studentů studovala vysoké školy v Československu. Dobré vztahy chvíli vydržely, protože kubánská veřejnost toužila po spotřebním zboží z Československa a Češi zase rádi ochutnávaly tropické ovoce a pověstný kubánský rum. V 70. letech pracovalo v Československu desetitisíce kubánských dělníků. Situace se měnila se zhoršujícím se komunistickým režimem na Kubě. Česká

¹⁴ Např. Waltr Komárek

republika nakonec odsoudila Kubu za porušování lidských práv a různé české humanitární organizace poskytovaly pomoc kubánským disidentům (Opatrný 2002: 86-88).

7 Dočasné (výměnné) pracovní pobyty

Z Československa emigrovalo v 70. a 80. letech 20. století velké množství obyvatel. Pražský průmysl se rozvíjel a bylo potřeba stále více pracovních sil. Chyběli pracovníci v zemědělství i v průmyslu. Proto se v československém parlamentu začalo hovořit o aktivnější imigrační politice a získávání pracovní síly ze zahraničí.

Spřátelené socialistické země uzavíraly dohody o přechodném zaměstnávání dělníků ze zahraničí. Tyto dohody o zaměstnání, případně zvyšování kvalifikace, uzavřela československá vláda hned s několika zeměmi. Na naše území bylo tehdy možné potkat pracovníky z Angoly, Severní Korey, Polska, Vietnamu, Kuby, Mongolska, Jugoslávie či Maďarska.

S Kubou došlo k takové dohodě v roce 1978. Do roku 1989 pak bylo díky mezivládní dohodě mezi Kubou a ČSR přijato 23 000 kubánských občanů (Boušková 1998). Fiala udává, že československé podniky na konci roku 1989 zaměstnávaly 46 000 pracovníků ze zahraničí, z toho 6400 z Kuby (Fiala 1999:46). Pracovali zejména v kovoprůmyslu a v textilu či pivovarnictví. Bylo přijato také několik tisíc učňů a mladých pomocných dělníků. Mnoho z nich zde vystudovalo a zůstalo (Barša; Baršová 2005: 218-219).

Tyto pracovní-migrační projekty byly přísně regulovány státní mocí. Vláda se imigranty snažila udržet daleko od života běžných lidí. Ubytovali je na okraji města všechny pohromadě v jedné ubytovně a jejich život se řídil dle potřeb výrobních závodů (Drbohlav 2010: 26-28). Výměnné pobyty mezi spřátelenými socialistickými zeměmi, Československem a Kubou, budou podrobněji analyzovány ve výzkumné části.

Na základě uzavření dohody o zaměstnání dělníků ze zahraničí mezi Kubou a Československem přijela roku 1972 na pracovní výměnný pobyt do Plzeňského Prazdroje skupina Kubánských mužů. Kuba posílala své mladé dělníky do spřátelených socialistických zemí na zaučení. Do Plzeňského Prazdroje se samozřejmě jeli naučit vařit pivo. Smlouva byla uzavřena na rok a po jejím uplynutí se všichni dělníci povinně museli vrátit zpátky na Kubu.

Krajský národní výbor dostal přidělenou kvótu pracovníků pro Plzeň, a ti byli rozděleni do jednotlivých Plzeňských závodů. Pivovar Plzeňský Prazdroj dostal za úkol naučit za jeden rok, co nejlépe vařit pivo, sedmdesát mladých kubánských mužů do třiceti let. Ve skupině nebyla jediná žena. Péči o skupinu Kubánců dostal na starosti pan inženýr Majer, který tehdy zastával funkci vedoucího provozu piva. Jako pověřený zástupce si je šel převzít na krajský výbor.

První den byl dnem úvodním. Dostali tlumočnicka, který jim pomáhal s organizací, rozdělením na jednotlivá oddělení a ubytováním. Ti, kteří se jevíli jako nejinteligentnější a nejctižádostivější, šli rovnou do varny. Naopak ti, kteří neprojevovali přílišný zájem a nadšení pro vaření piva, byli přiděleni do sklepů na válení sudů. Po čtrnácti dnech si pan Majer svou skupinku svolal k první schůzce, aby se dozvěděl, jak se jim v pivovaru líbí a zde zdůraznil, že ho překvapilo, jak rychle se Kubánští

pracovníci s Čechy spřátelili. Všiml si, že už po tak krátkém pobytu ovládají několik českých slov a že jsou v kolektivu velmi oblíbení, zejména u pak žen.

Kubánští pracovníci měli jeden rok na to, aby od svých českých kolegů nasbírali co nejvíce zkušenosti, pochytili co nejvíce informací a aby pronikli do složitých technologických postupů pivovarnictví. Celkově tuto spolupráci pan inženýr Majer hodnotí jako kladnou. *„Kubánci byli hodně motivovaní, bylo vidět, že mají zájem něco se tu naučit. Těch pár co tu bylo, tak určitě líní nebyli, hlásili se na všechny dobrovolné neplacené brigády, které Prazdroj pořádal. Byli spolehliví a velmi přátelští. Za těch pár měsíců vzniklo i zaniklo několik milostných vztahů, našim holkám se prostě líbili...(…). Tendence zůstat moc neměli, řekl bych, že se asi taky těšili domů za rodinou. Tuším, že asi dva zůstali o něco déle než ostatní, ale nakonec pak také odjeli. Měli to ve smlouvě, že se musí vrátit.“*

8 Metodologie

8.1 Cíl výzkumu

Cílem mé diplomové práce je zjistit a podat ucelený obrázek o tom do jaké míry jsou Kubánci schopni úspěšně se integrovat do České společnosti. Ve svém výzkumu jsem se zaměřila nejen na Kubánce žijící v České republice (někteří přijeli před sametovou revolucí, někteří až po revoluci), ale také na zkušenosti osob, kteří se vyskytovali nebo dennodenně vyskytují v bezprostřední blízkosti Kubánců. Jednalo se převážně o rodinné příslušníky, přátelé nebo lidi, kteří s Kubánci pracují.

Podářilo se mi udělat rozhovory i s druhou generací, s dětmi ze smíšeného manželství Kubánec-Češka.

Výzkumná metoda:

Pro výzkum jsem zvolila kvalitativní metodu. V souvislosti se vzrůstajícím přílivem imigrantů a rozvojem Evropské Unie by tento výzkum mohl být nápomocen při tvoření nových strategií integrace či integračních politik v České republice. Nebo by mohl pomoci lépe pochopit svět cizinců v hostitelské zemi. Domnívám se, že téma integrace Kubánců do České společnosti nebylo dosud důkladně prozkoumáno. Kvalitativní metoda mi pomůže zodpovědět výzkumné otázky, které jsem si pro tuto diplomovou práci položila.

Sběr dat probíhal od září 2015 do února roku 2016 ve středočeském kraji a v hlavním městě Praha. Vzhledem k tomu, že jsem jednoho Kubánce znala osobně, můj výzkum začal u něj. Ten mi poté poskytl kontakt na svého bratra a další kubánské přátelé. Své respondenty jsem tedy postupně získávala metodou sněhové koule tedy snowballu. Mou výzkumnou skupinu čítalo 15 informátorů, z toho 10 Kubánců mužů, 3 Kubánky, 1 zaměstnanec neziskové organizace Člověk v tísni a 1 bývalý zaměstnanec Plzeňského Prazdroje, který dostal v 70. letech za úkol zajistit, aby se kubánští dělníci, kteří přijeli na výměnný pracovní pobyt do Plzně, naučili vařit pivo. Krátké medailonky všech mých informátorů naleznete v příloze této práce.

Jako další výzkumnou metodu jsem využila polostrukturovaných a hloubkových rozhovorů. I když jsem měla předem připravený scénář rozhovoru i konkrétní otázky, rozhovor se vždy nakonec převedl do formy vyprávění, které jsem samozřejmě dle potřeby korigovala. Scénář polostrukturovaných rozhovorů jsem rozdělila do několika částí, přičemž první část se týkala seznámení s respondenty a obsahovala hlavně

osobní údaje¹⁵, informace vztahující se k životu na Kubě a s tím spojené důvody emigrace. Druhá část patřila životu v České republice a následné integrace do české společnosti. Důležitý pro mě byl rok příjezdu a okolnosti emigrace. Zajímaly mě jejich zkušenosti s českou společností, s českými úřady, jejich pocity a dojmy z režimu, který vládl v České republice, hledání práce, bydlení nebo vytváření sociálních sítí. Ve třetí části jsem se zaměřila na události kolem listopadu 1989. Zajímalo mě, jestli mají respondenti povědomí o průběhu revoluce, jejích příčinách a důsledcích a samozřejmě jestli se jí účastnili. V závěru všech rozhovorů jsem se vždy zaměřila na respondentovi plány do budoucnosti. Svými doplňujícími otázkami jsem se snažila udržet vyprávění v časové posloupnosti. Rozhovory probíhali střídavě v českém, španělském i anglickém jazyce dle jazykového vybavení¹⁶ respondenta.

Pro lepší orientaci v této problematice jsem se zapojila do oblíbených činností svých informátorů. Navštívila jsem kubánské restaurace, bary, kluby i hodiny Salsy s kubánskou lektorkou. Pozorovala jsem své informátory při běžné interakci s ostatními Kubánci i s majoritní skupinou.

Zajímavé zjištění bylo, že nikdo z dotazovaných neplánuje v dohledné době návrat do své vlasti. Leoš Šatava v knize Národnostní menšiny uvádí, že v Evropě bylo v roce 1983 asi 21 000 Kubánců (Šatava 1994:334).

¹⁵ Jméno, věk, národnost, vzdělání, současné povolání, rodinný stav.

¹⁶ Všichni moji respondenti ovládají plynně španělštinu. Někteří mluví velmi dobře česky, některým dělá čeština stále problém. Jeden z informátorů ovládal dokonce i bulharštinu. Informátoři mladšího věku neumí česky vůbec, rozhovory proto probíhaly v anglickém jazyce.

9 Člověk v tísní

Člověk v tísní¹⁷, nezisková organizace vycházející z myšlenek humanismu, rovnosti a solidarity. Za základní hodnoty považují lidskou důstojnost a svobodu. Tato nevládní organizace usiluje o otevřenost, informovanost a zodpovědnost v naší společnosti. Jejím cílem je aktivně se podílet na vytváření společnosti, ve které jsou kulturní, etnické, rasové a jiné odlišnosti zdrojem obohacení, a nikoli konfliktů. Své přesvědčení podávají Všeobecnou deklarací lidských práv.

Jedno z hlavních témat v organizaci Člověk v tísní je migrace. Jejich informační a mediální program by měl poskytovat veřejnosti a zástupcům státní správy objektivní stav problémů, se kterými se migranti ve svém životě v ČR potýkají a které jim ztěžují integraci do společnosti. Měl by také bořit zaběhlé stereotypy o cizincích, a tak přispívat k lepšímu soužití imigrantů a většinové společnosti.

Další velké téma, které s migrací souvisí, je sociální integrace. Programy na podporu sociální integrace vznikají od roku 2006. Člověku v tísní podporuje ročně okolo 7 tisíc lidí. Rodinám ale i jednotlivcům pomáhají při komunikaci s úřady či školami. Nabízejí finanční poradenství, řeší problémy s bydlením či nezaměstnaností. Věnují se vzdělání i volnočasovým aktivitám. V současné době působí pracovníci v 60 městech v České republice i na Slovensku. Tým tvoří okolo 200 zaměstnanců, mezi které patří terénní sociální pracovníci, poradci, vzdělávací pracovníci, koordinátoři a zhruba 300 dobrovolníků.

¹⁷<https://www.clovekvtsni.cz/cs>

Pro výzkumné účely mé diplomové práce jsem navštívila pobočku v Praze, kde jsem se setkala s paní Alenou z lidsko-právního oddělení. Požádala jsem ji o rozhovor, protože oblast která pod ní spadá je Latinsko-Americká, tedy i Kuba. V současné době v České republice sice neprobíhá žádný program na integraci Kubánců do České společnosti, avšak vzhledem k tomu, že s Kubánci několik let pracuje a zná jich několik, kteří jsou již v české společnosti úspěšně integrováni, její názory a postřehy byly pro mě velmi přínosné.

důvody emigrace před rokem 1989

- Finance

„Na Kubě se vždycky žilo ve velkých rodinách. Je úplně normální, že i dnes žijí pod jednou střechou členové do třetího pokolení. Jsou pospolu rádi, ale je to také z finančních důvodů. Ti co vydělávají, se starají o ty, kteří jsou nezaměstnaní apod. Zejména muži řešili svojí chudobu tím, že lovili turistky. Půlka jim na sladký řečičky skočila, vzali se a mohli odcestovat do Československa, kde se svou ženou nechali žít. Když vztah začal skřípat, našli si jinou naivku.“

- Láska

„Nechci, aby to vyznělo, že každé manželství vzniklo jen z vypočítavosti. Někteří tomu vztahu ze začátku třeba i věřili a některým to určitě i vyšlo.“

- Studium

„Hodně lidí z Kuby odjíždělo kvůli studiu, hlavně v 80. letech, kdy byly studijní výměny běžné. Kubánci sem jezdili dělat doktoráty, hodně vzdělaní lidé. Přijížděli na naše univerzity, ale museli se vrátit na Kubu. Samozřejmě, že někteří zůstali... (...) vím o jednom Kubánci, který takhle

přijel, ale zpátky se mu nechtělo. Musel se různě schovávat, protože tajný kubánský služby (neboinformátoři se jim myslím říkalo) ho chtěli vrátit zpátky na Kubu, bylo to kolem roku 1989. Nepodařilo se jim to a on pak udělal kariéru v Německu.“

důvody emigrace po roce 1989

Důvody emigrace z Kuby po roce 1989 korespondují s těmi před rokem 1989. Česko-kubánské vztahy se však po pádu železné opony velmi ochladily a vycestovat nebo se vůbec nevrátit do vlasti nebylo vůbec jednoduché.

- Politický azyl

„...já osobně nikoho takového neznám, ale velmi medializovaný je příběh politického azylanta z Kuby, Rolanda Pozada.

- Vyslání vládou

„...vím že jsou tu Kubánci, kterýjsou nastražený jako tajný. Moc je neznám, ale potkala jsem klučinu, který má takovýhotátu. Z Kuby ho vyslali jakotajnýho do Čech, aby monitoroval situaci. Seznámil se tu s Češkou a založil rodinu. Později se stejně vrátil a založil novou rodinu na Kubě.“

Důvody emigrace v současnosti

- Pracovní možnosti

„Hodně cestují do Čech pracovně, když je někdo pozve, třeba akademici, kapely apod. Zním Kubánce jménem Wiliem. Přijel asi tak před 4 lety se

skupinou *Porno para Ricardo*¹⁸, pozvali ho, aby spolu udělali koncert, zpět odjeli všichni kromě něj.“

„*Politická ochrana-azyl je jen pro disidenty a ochrana je pro jakéhokoli Kubánce*“

- Finance

„*Pár Kubánců si vybudovalo vlastní podnikání nebo normálně pracují, nejčastěji v pohostinství. Ty se musí ale hodně otáčet, aby si udrželi vysoký standart. Ale to jsou spíš výjimky.*“

V současné době může z Kuby odcestovat kdokoli pod podmínkou, že mu daná země dá vízum. Většina EU zemí jim však vízum neudělí. V souvislosti s migrační krizí se pravidla ještě zpřísnili.

„*...nemají peníze na letenku do Česka. Takže to dělají tak, že si ušetří 900\$ na letenku do Moskvy. To je pro ně reálné. Z Moskvy si pak koupí letenku do Makedonie s přestupem v Praze. Během přestupu si lehnou na letišti na zem a křičí ‘politicalasylum’. A už je nikdo nemůže vyhostit. Další možností jak se takto dostat do Česka je přes Srbsko.*“

- **macho syndrom**

„*...oni si potřebují dokázat, že i mimo ten jejich svázaný systém mohou něco dokázat, ale potom přijdou, zjistí, že to nebude tak růžový, jak čekali. Hodně z nich nakonec stejně ničeho nedosáhne.*“

Zajímavé je, že s odjezdem většinou zbytek kubánské rodiny nesouhlasí. Matky, či nejstarší členové rodiny, by raději viděli celou rodinu pohromadě i za cenu větší chudoby. Jenže mladí z Kuby odcházejí

¹⁸ kubánská antikomunistická punkrocková hudební skupina založená v roce 1998

a rádi se staví do pozice obětního beránka, který všech opustí jen pro blaho rodiny. Odchází do neznámého světa, kde bezpečně uspěje, finančně zajistí celou rodinu a domů se vrací jako hrdina se vší parádou. Přitom to vlastně dělá jen pro sebe, pro ten pocit, že on to dokázal.

Největší překážky při integraci

- **kulturní návyky**

„Kubánci nejsou zvyklí na ten náš ekonomický systém. Oni na Kubě nepotřebují chodit od 8-17h do práce, nemají takovou zodpovědnost, neznají takovou naši soutěživost v práci nebo i v jiných věcech. Když sem přijdou, myslí si, že jim všechno spadne do klína. Není to jenom jejich charakter, ale to na co jsou zvyklí, vychází to z nějakého kulturního zvyku.“ ...(...)

„Dříve to bylo určitě jinak, Kubánců tu moc nebylo a tak se snažili zapojit do společnosti, protože jim nic jiného nezbývalo, ale takový ty Kubánci co přijíždí dnes, jsou nejhorší. Tendence se to má určitě zhoršovat. Jsou mladí, bez vzdělání nebo pracovních zkušeností. Česky se učit nehodlají, okamžitě po příjezdu si hledají Kubánskou komunitu a přes ně i práci a přátelé.

- **práce**

„Obecně ale platí, že mají docela problém najít si stabilní práci. Tí hodně neúspěšně se pak potloukají po pražských ulicích, živí se kapsářstvím nebo na Václaváku lákají cizince do nočních klubů... Tohle tedy vím od Kubánců, které do Čech vozíme na školení. Když se pak projdou po městě, vypráví nám, kde potkali Kubánce a na Václaváku se prý pohybuje hodně takových těch pochybných existencí. Na druhou

stranu, ale znám několik velmi úspěšných kubánských podnikatelů, kterým se tu daří a o svůj business se dobře starají.“

- **jazyk**

„Ti co to alespoň trochu někam dotáhli, mývají střední znalost češtiny, ale je jim většinou špatně rozumět. Ti co přišli před 10-15 lety se česky naučili poměrně dobře, ale ti co přijely v posledních letech tak ty nemají žádnou motivaci se česky učit, protože všude tak kde se pohybují, mluví španělsky. Najdou si svojí komunitu a té se drží. Například v restauraci HardRoku pracují v kuchyni jen Mexičani a Kubánci. Jediné, kdo by je donutil trochu se pokusit naučit něco česky, jsou ženy. Kvůli kráse českých žen jsou ochotni naučit se nejedno slovíčko česky.

- **muživs ženy**

Moje informátorka podotkla zajímavou informací, že mnohem častěji Kubu opouští muži než ženy. Pokud naradíme na ženy, je to většinou něčí žena, dcera nebo maminka, která přijíždí už za někým, za účelem spojení rodiny. *„Kubánské ženy jsou doma (na Kubě) spokojené. Mají kolem sebe celou rodinu a to je pro ně velmi důležité. Jsou velmi komunikativní a společenší takže i hodně vzdálené příbuzenstvo je považováno za úzkou rodinu. Ženy nemají tak silné ego a nemají potřebu něco si dokazovat. Zním samozřejmě jednotlivkyně, které to taky zkusili, odcestovaly, ale vrátili se domů s nepořízenou. V cizině se jim nevedlo dobře a tak se raději vrátili domů, i přesto že tak ukázali svoji slabost. To by chlap nikdy neudělal. Když už jednou rodině napovídal, jak úspěšným se stal, jakou úžasnou práci získal a kolik za to bere peněz, nikdy by pak nepřiznal, že to není pravda. Vezmou si půjčku a na Kubu odlétají jako velcí páni s kufry plnými dárky. Po návratu do reality musí splácet, takže drou bídu z nouzí.“*

Z rozhovoru vyplynulo i velmi mnoho zajímavých drobných postřehů, které musím zmínit. Kubánci se velmi rádi prezentují. Rádi se oblékají do značkového oblečení, i když na něj nemají finance, to vše jen proto, aby vypadalo, že žijí vysoký životní standart. Pravdou však bývá opak. Snaží se tak vytvořit iluzi dokonalého života jaký by si přáli žít. Jejich temperament, veselost a životní energie je činní výbornými společníky. Často je u nich patrné prospěchářství. Za vším co dělají, hledají profit. O Češích si myslí, že jsou trochu moc odměření, studení a příliš se stresují. Na Kubě se totiž zažívají trošku jiný stres než my tady v Čechách. Zatímco na Kubě zažívají stres, jestli bude pro všechny dost jídla nebo jiné otázky životních potřeb. My považujeme za stres to, že nestíháme kadeřníka nebo pedikúru. Řešíme věci, nad kterými oni by mávli jen rukou. Nicméně obecně řečeno považují český národ za přátelský a proto si českou zemi vybírají jako cílovou destinaci. Oba dva národy jsou spolu kompatibilní.

10 Životní příběhy Orlanda, Angela, Pabla a Pedra

Prostřednictvím převyprávění několika životních příběhů Kubánců, kteří se do ČR přestěhovali a proces integrace do nové společnosti si zažili na vlastní kůži, se pokusím odkrýt některé stinné ale i světlé stránky integrace a poukázat na složitost celého procesu integrace. Pokusím se interpretovat postoje, názory či pocity svých informátorů a osvětlit některé vzory chování, které jsem v jednotlivých příbězích našla. Přestože jsou jednotlivé příběhy velmi odlišné, vyzorovala jsem společné rysy, které

se objevily u více informátorů. Tyto společné prvky budu v dalších kapitolách dále rozebírat.

Záměrně jsem vybrala tři odlišné životní příběhy, ve kterých vystupují muži kubánské národnosti. Tři, kteří se do České republiky dostali před rokem 1989 a dva po roce 1989, abych jejich proces integrace mohla porovnat.

Během několika rozhovorů jsem měla příležitost mluvit i s partnery a dalšími rodinnými příslušníky mých informátorů, což považuji za velmi přínosné. Přesto že to není cílem práce, můj výzkum to obohatilo v tom smyslu, že odhalilo i druhou stránku procesu integrace. Náhled blízkého člověka, který s integrací pomáhá.

Diplomové práce nemá za cíl nijak hodnotit či posuzovat minulé ani současné režimy, natož pak kritizovat jednání či životní postoje a názory jednotlivých informátorů.

10.1 Orlando (62 let)

Orlando se narodil na Kubě, kde na vysoké škole vystudoval magisterský obor bulharština, tlumočnictví a překladatelství. V rámci studia strávil několik měsíců v Bulharsku, kde potkal svou budoucí ženu Janu. V roce 1978 ukončil studium a oba se vrátili do svých rodných zemí. Uběhly další dva roky, než mohl Orlando se speciálním povolením vycestovat na pouhé tři měsíce do tehdejšího Československa za svou přítelkyní. Přísný režim a špatné životní podmínky tehdejší Kuby přispěly k myšlence, že by se Orlando mohl přestěhovat nadobro do České republiky. Povolení však nedostal a tak na Kubě pracoval jako překladatel,

další dva roky a čekal. Dočkal se v roce 1982, když už měl na světě jedenáctiměsíční dceru. Téhož roku se také v ČSSR oženil. „*Rozhodl jsem se přestěhovat nadobro, protože ty podmínky na Kubě nebyli moc dobré.*“

Neuměl slovo česky, ale našel si manuální práci na lisu jako dělník. Nechodil do žádného kurzu češtiny, učil se za pochodu od rodiny, kolegů a přátel. Se svojí jazykovou vybaveností (angličtina, španělština, bulharština, italština) se postupem času dopracoval do České tiskové agentury. A zároveň dělal korektury do španělštiny pro mezinárodní koncese novinářů. Nyní má Orlando rok do důchodu a pracuje v restauraci. „*Jednou jsem zůstal bez zaměstnání a to bylo dost nepříjemný ale díky tomu že mám hodně výborných kamarádů mi sehnali práci v restauraci. (...) já jsem ten typ, který rád pracuje, mě je jedno co dělám hlavně se nechci poflakovat doma.*“

Při otázce, co na začátku viděl jako největší překážku, neodpovídá jazyk, jak jsem očekávala, ale zima. Jeho začátky v bývalém Československu nebyly nikterak jednoduché. Poslunné Kubě se mu stýskalo, opustil rodiče, 4 bratry i přátelé. Aby nepřetrhal všechny rodinné vazby, pravidelně jednou ročně kubánskou rodinu navštěvoval a vždy alespoň na měsíc zůstal. V Česku neznal nikoho kromě manželky. Nikomu moc nerozuměl, nemohl se dívat na televizi, narážel na rozdílnou kulturu. Ale manželka mu byla velkou oporou, navíc v té době už čekali druhé dítě a tak nebyl čas ani prostor na fňukání. První rok společného života s manželkou mluvili ještě bulharsky, pak už nebylo třeba. Našel si pár českých přátel, práci a češtinu doma procvičoval s malými dcerkami. Ani zima, ani jiná kultura, ani cizí jazyk ho však neodradili az ničeho si vybudoval celou sociální síť. Našel si přátele a jak sám říká: „*...pochopil jsem, že přizpůsobit se musím já a ne oni.*“

Události v roce 1989 sice vnímal, ale spíše skrz svou ženu, která se o politiku tak trochu zajímala. On sám na náměstí zvonit klíčema nebyl. Tehdy ještě nevěděl, co bude a co to vlastně pro něj samotného znamená, ale dnes zpětně vidí změnu k lepšímu. *„Hodně věcí se zlepšilo. Ten pocit, že člověk může svobodně vycestovat, že děti mohou studovat školu dle svého výběru, je hrozně fajn.“*

Přesto že má dnes Orlando více českých přátel, na Kubánskou menšinu však nezanevřel. Našel několik přátel i z kubánských řad a dodnes se spolu schází na salsu nebo pár drinků. *„Mám kubánské přátele, ale spíše tu starší generaci, mého věku. Scházíme se jednou za čas v místním klubu na salsu nebo večeři. (...)... ne, já už moc netančím, mám rád společnost, ale už jsem na to moc starý a mám rád svůj klid. S Kubáncem je mnohem snazší začít komunikovat, jsou k cizímu člověku mnohem otevřenější. Na druhou stranu na Čechách se mi líbí, že když už přátelství vznikne, je velmi pevné.“*

Kubánská kultura je od té české velmi odlišná. Orlando, jako jediný z rodiny, odešel do bývalého Československa. Nikdo neměl zájem ho následovat, půlka rodiny emigrovala do Ameriky, někteří do Španělska. Což i sám Orlando chápe jako mnohem schůdnější variantu emigrace. Je to mnohem blíže domovu a navíc se v některých částech Ameriky mluví převážně španělsky, někde dokonce pouze španělsky. *„Dřív v Čechách žilo třeba i 11 tisíc Kubánců, ale jakmile to šlo, hrozně moc jich emigrovalo do Španělska nebo Ameriky.“*

Západně od centra Miami vznikla dokonce celá kubánská čtvrť, zvaná Little Havana. Založili si zde své obchody, bary, památníky, parky, kluby a restaurace. Little Havana reprezentuje hlavní město Kuby Havanu. Jedná se o nejkubánštější místo na světě mimo oblast Kuby.

V dnešní době se však kubánská komunita rozměňují jinde po městě a tato čtvrt se plní středo a jihoamerickými národy.

Orlando se však kvůli rodině rozhodl v Čechách zůstat a dnes už na tom nehodlá nic měnit. Prahu považuje za svůj domov. *„Na Kubě jsem se narodil, ale v Česku žiju přes 30 let a považuji ho za svůj domov“*. Na Kuběmu zůstala ještě maminka a jeden bratr. Ti však ani nechtějí, aby se vracel. Vědí, že v Čechách se mu bude dařit mnohem víc. Z finančních důvodů si už sice nemůže dovolit cestovat za nimi každý rok, ale i přesto je dále, tak jako už dlouhá léta, finančně podporuje.

Jaké je to žít s Kubáncem? *„Je to zábavné, veselé, ale někdy je mi líto, že manžel nemá víc přátel, více Kubánců a celou rodinu kolem sebe. Pro něj je to hodně důležité. Vidím to i na našich dětech, jak se nás drží, i když jsou dospělé a mají své rodiny, ještě vlastně nevyletěli z hnízda, to u českých rodin zas tak časté není...to dělají asi ty kubánské geny. Pak je manželovi taky pořád zima.(...) je temperamentní a manželství s ním rozhodně není žádná nuda. Když jsem tak přemýšlela, možná, že by byl ve Španělsku spokojenější, přece jenom je tam tepleji, mluví se tam jeho rodným jazykem, ale my jsme nikam vycestovat nemohli a po 89 už se nám nechtělo začínat znova, děti už měli zázemí a určitě bychom si nemohli dovolit platit jim tam školné.“*

10.2 Angelo(48 let)

Do České republiky se dostal díky ženě. Tehdy roku 1999, v Havaně na Kubě, potkal Angelo české děvče, které potřebovalo pomoci zorientovat se v mapě a najít univerzitu. Líbila se mu, a tak ji pozval k sobě domů na oběd, kde vařila jeho maminka sladkou rýži s banánem

a rybou. Další večer ji pozval do restaurace a od té doby se od sebe nehnuli.

Sofie na univerzitě studovala kubánskou kulturu, ale po jednom semestru se musela vrátit do Čech. Stýskalo se jí a tak přijela opět na Kubu. Přestože jsou na Kubě Repiladovi tak trochu protekční rodina, kvůli známému dědečkovi, přesto v té době nebylo snadné ubytovat doma hosta jen tak. Návštěvy se totiž musely hlásit na policii, a bylo třeba získat povolení, což pak bylo, například na základě udání od sousedů, kontrolováno.

Jejich vztah pokračoval, až v roce 2001 obdržel Angelo od Sofie dopis s pozváním do České republiky, aby mohli žít spolu. Angelo v ČR musel na pohovor na policii, kde vysvětloval účel cesty a čekal na rozsudek, jestli bude moci zůstat. Bylo mu uděleno povolení jako turistovi na 3 měsíce. Každý měsíc pak chodil na ambasádu kvůli kontrole, čtvrtý měsíc musel zaplatit poplatek a pak mohl zůstat 11 měsíců a 29 dní, tedy téměř rok (trvalý pobyt na jeden rok), se zákazem vycestování. Řešením této situace byla svatba, která proběhla jen s přáteli z Čech, bez Kubánců. Angelo získal trvalý pobyt a už nemusel navštěvovat ambasádu v Čechách. Dnes mu stačí každých 16 let jít na policii a obnovit své občanství.

Po pár měsících života se Sofii si Angelo našel práci, ale pouze na černo - rekonstrukci bytů, pomocné stavební práce. Byl spokojený, že může přispět do rodinného rozpočtu. Jejich vztah se však po 3 letech rozpadl.

Štěstím pro Angela bylo, když potkal Kubánce, instruktorem tance, který ho zaměstnal v jeho tanečním klubu. Tam se také seznámil se svojí druhou ženou, která ale neuměla španělsky. Začal tedy navštěvovat kurzy češtiny.

„Na Kubě je na všechno spoustu času, všechno jde udělat zítra. Žiju teď a co se mi chce, to udělám. Máme svůj klídeček. Vždycky si uděláme čas na jídlo a tanec. Tady jsou lidi spíše uzavření, to je ten hlavní viditelný rozdíl.“

„Ženy Kubánky jsou více doma a vše dělají pro svého partnera a rodinu. Je vidět, že pár se k sobě víc má, a všichni se sdružují více doma. Není to jako tady, kdy chodí kamarádky na oběd nebo nedej bože kamarádka a kamarád. Z toho by u nás na Kubě byly velké trable. V Česku jsou ženy krásné jako panenky, ale kdybych se tady choval na ulici jako na Kubě a dělal ženám poklony, nebylo by to dobře. Říkám si to jen potichu sám pro sebe. Na Kubě se žije okamžikem, který zrovna je. Jde o to si život prostě užít.“

„S mojí čtvrtou ženou jsme se poznali na tanečním kurzu. Zaplatila si u mě soukromé hodiny tance a přeskočila mezi námi jiskra. Hodiny probíhaly u ní doma. Z počátku se mě bála, ale já jsem se choval slušně, zul jsem si boty a po hodině za mnou hned zabouchla dveře. Dodneška jí to vyčítám. Dneska když jeden odchází z domu, komunikujeme spolu, dokud ten druhý není v přízemí.“

„Místo, kde jsem se narodil, se jmenuje Solar. Žili jsme v pavlačovém domě, který měl uprostřed dvorek a tam jsme se všichni scházeli. Takový dům bych chtěl mít i tady, multikulturní, který je co nejbližší různým kulturám, v klubu potkávám zajímavé lidi a tanečnický a to mě baví.“

„Žiju na Praze 7 a jsem moc spokojený, znám všechny sousedy a všude chodím pěšky. Už jsem zjistil, kde mají to nejlepší, kam mám chodit na rohlíky, kam na víno nebo kam na maso.“

10.3 Pablo (51let)¹⁹

„Já jsem přijel do ČR na pozvání. Manželka mého bratra Angela, napsala dopis na ambasádu a tak jsem mohl přijet. Na Kubě jsem měl práci i přítelkyni, ale ze zvědavosti jsem si řekl, že podívat bych se tam mohl. Zajímalo mě, kde a hlavně jak brácha žije. Můj táta nechtěl, abych nějak odjel, protože by zůstal doma sám. Z pěti bratrů jsme doma zbyli jenom dva. Angelo žil v Čechách, jeden bratr v Americe, druhý zemřel, maminka taky umřela. Takže jsme doma zůstali tři. Kvůli dědečkovi jsme patřili k těm bohatším rodinám, dobře se o nás staral. Vždycky přišel k nám domů, posadil se na křeslo a chtěl, abychom mu vyprávěli, jak se máme. Všechny peníze po dědovi smrti sice zdědil strejda, ale i tak nám sem tak dával přiděly peněz, abychom měli všechno, co potřebujeme.“

V Čechách původně zůstat nechtěl. Na slunné Kubě se mu líbilo, chtěl si udělat jen dovolenou a trochu si odpočinout v jiném prostředí. „Na Kubě je krásné počasí a teplo, které mám rád. Tady bývá někdy hrozná zima.“ U bratra zůstal bydlet 4 roky, než se osamostatnil. Začal Angelovi pomáhat na kurzech a vystoupeních, časem si našel i českou přítelkyni. „S holkama je to jednoduchý komunikovat, s chlapama je to horší. Kamarádů (mužů) moc nemám, spíš takový známý.“

¹⁹Vnuk známého kubánský skladatele, kytaristy a zpěváka Compayho Segunda, vlastním jménem Máximo Francisco Repilado Muñoz (18.11. 1907 – 14.6. 2003). Autor světoznámé písně „Guantanamo“ zpíval ve skupině *Los Compadres* druhý hlas. Odtud také pochází jeho umělecké jméno. V roce 1948 spolu s Lorenzem Hierrezuelem založil jednu z nejúspěšnějších kubánských hudebních skupin té doby. Ve Španělsku se účastnil projektu Buena Vista Social Club RyCoodera a zahrál si ve stejnojmenném filmu, který natočil režisér Wim Wenders. Zemřel ve věku 95 let.

10.4 Pedro (47 let)

Vysoký elegán, současný prodavač v obchodě s českým krystalem Pedro, se narodil a vystudoval střední ekonomickou školu na Kubě. V roce 1985 uzavřena kubánská vláda s Československem výměnou pracovní smlouvu o dočasné výpomoci kubánských dělníků v socialistických podnicích. Nabízeli pěkné peníze a možnost podívat se do ciziny, proto se Pedro na pracovní pobyt přihlásil. Přidělen byl do cementárny v Radotíně jako pomocný dělník. „*V cementárně jsem pracoval 4 roky a moc se mi tam líbilo. Našel jsem si spoustu českých kamarádů a kdybych mohl, klidně bych tam tehdy zůstal, ale to v té době vůbec nešlo. Museli jsme se do jednoho vrátit zpět na Kubu.*“ Jeho první česká slůvka ho naučila učitelka českého jazyka, kterou zajistila kubánská vláda pro všechny vyslané dělníky. První 3 měsíce za nimi docházela do cementárny jednou týdně. Stihla je naučit pouhé základy, takže jak sám Pedro tvrdí, skutečně mluvit česky se naučil o něcopozději. „*(...)....přidělili nám učitelku, která nás měla naučit základy češtiny, aby se nám tam lépe pracovalo. Takže ty základní slovíčka nás naučila ona. Ale mluvit jsem se skutečně naučil až u piva, v hospodě s kamarádama...ne, dělám si legraci, prostě postupně mezi lidma, žádný slovníky, nic jen praxe.*“

Během revoluce v roce 1989 se na nějakou dobu kvůli rodinným problémům musel neodkladně vrátit na Kubu. Nezúčastnil se tedy žádných listopadových událostí. „*Když jsem se pak vrátil, bylo mi i docela líto, že jsem neviděl, co se tam na tom náměstí dělo.*“

Po skončení pracovního poměru a návratu na Kubu Pedro zvažoval svoje možnosti, ale emigrovat nebylo snadné a tak následujících sedm let života zůstal doma, na Kubě. V roce 1995 konečně přišla vhodná doba a Pedro se rozhodl natrvalo odstěhovat do ČR. „*Nelíbilo se mi co se na*

Kubě děje, nesouhlasil jsem s tehdejšími režimem a lákalo mě žít jinde. Komunismus může fungovat možná jako teorie, ale v praxi určitě ne. V Čechách jsem už hodně lidí znal a někteří mi taky v začátcích hodně pomohli, takže jsem se vlastně těšil na nový začátek v kapitalismu. Bylo to pro mě něco vzrušujícího, nového. Časem jsem si našel i přítelkyni, takže mi tu bylo fajn.“Vzhledem k jeho jazykové vybavenosti (španělština, angličtina, francouzština) neměl problém najít si práci. Zaměstnal se u jedné španělské společnosti s ovocem a zeleninou, kde zajišťoval veškerý dovoz zboží.

Českou republiku si zamiloval a na Kubu se vrátit rozhodně nechce. Svou rodinu už z finančních důvodů nenavštěvuje, přesto se jim snaží pomáhat a pravidelně matce posílá peníze na přilepšenou. Kuba mu nechybí. *“Já mám přátel tak padesát na padesát. Půlku Čechů a půlku Kubánců. V Praze je spousta kubánských restaurací a klubů, do kterých si občas rád zajdu. Tam jste rázem jako na Kubě.”*

Českou kulturu má rád „(...)...popravdě mám radši pivo než rum...“ a na zimu už si prý zvykl, ale rád ji rozhodně nemá.

11 Literatura

BARŠA; BARŠOVÁ. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Masarykova univerzita v Brno: Brno. ISBN 80-210-3875-6.

DLUHOŠOVÁ, H. 2008. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2.

DRBOHLAV, D.[et al.]. 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku : kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Sociologické nakladatelství. 2010. ISBN: 978-80-7419-039-1 (brož.).

GÜNTER, Vladislav. *AntropoWEBZIN: CIZINCI V ČR*. Plzeň: AntropoWeb. 2007, (2-3). ISSN 1801-8807.

HORÁKOVÁ, M. 2000. „*Legal and Illegal Labour Migration in the Czech Republic: Background and Current Trends*.“ International Migration Papers, č. 32. Geneva: International Labour Organization.

KING, R. 2008. *Atlas lidské migrace*. Praha: Mladá Fronta. ISBN 978-80-204-1706-0.

OPATRŇÝ, J. 2002. *Kuba. Stručná historie států*. Libri. ISBN: 80-7277-089-6.

PAVLÍK, Z. – KUČERA, M. (eds.). 2002. *Populační vývoj české republiky 1990-2002*. Praha: DemoArt pro Katedru demografie a geodemografie, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze. ISBN 80-902686-8-4.

RÁKOCZYOVÁ, M.; TRBOLA, R. (eds.). 2009. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Slon. ISBN 978-80-7419-023-0.

RÁKOCZYOVÁ, M.; TRBOLA, R. 2008. *Lokální strategie integrace cizinců v ČR I*. Praha. ISBN 978-80-7416-006-6 (brož.).

ŠATAVA, L. 1994. *Národnostní menšiny v Evropě*. Praha: Ivo Železný. ISBN 80-7116-375-9.

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.). 1998. *Výchova k toleranci a proti rasismu : sborník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-285-8.

ŠIŠKOVÁ, T. (ed.). 2001. *Menšiny a migranti v České republice : my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

UHEREK, Z. 2003. *Cizinecké komunity a městský prostor v české republice*. In Sociologický časopis. roč. 39, č. 2.

VAVREJNOVÁ, M. 2011. *Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje (Zvláště v oblasti Evropské Unie a České Republiky)*. Praha: Studie národohospodářského ústavu Josefa Hlávky.

VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů*. Plzeň. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2007. 606 s. ISBN 978-80-7380-018-5.

Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cizinci [online]. [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>.

HECKMANN, F. (1999): Integration policies in Europe: National differences and/or convergence? EFNATIS Workingpaper 28. European Forum for Migration Studies, Institute at the University of Bamberg.

November 1999. Dostupné na: http://web.uni-bamberg.de/projekte/effnatis/Paper28_efms.pdf [Online 21.2.2016].

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Mezinárodní ochrana [online]. [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/mezinarodni-ochrana-253352.aspx>.

WEAVER, T.. Handbook of Hispanic Cultures in the United States: Anthropology [online]. Houston, USA: Arte Público Press, University of Houston, 1994. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z WWW: <http://books.google.com/books?id=7hMsnlMQxN8C&pg=PA53&dq=cuban+community&lr=&as_brr=3&hl=cs&cd=1#v=onepage&q=cuban%20community&f=false>. ISBN 1-55885-102-X.